

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Шевченко Л. С., Сорочан М. П.

ВСТУП

Упровадження інклюзивного навчання на державному рівні є відповіддю на євроінтеграційні процеси та пов'язане з необхідністю формування інклюзивного суспільства, здатного розуміти і приймати інтереси і потреби всіх громадян, організації доступного та адаптивного середовища освітньої, професійної та інших видів діяльності. Зауважимо, що становлення інклюзивної освіти в Україні розпочалося значно пізніше, ніж закордоном, упродовж довгого часу навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) здійснювалося за сегрегаційним шляхом, тому і нині триває процес формування підходів та принципів інклюзивного навчання.

Інклюзія, як визначальна інновація початку XXI століття і стратегія соціального розвитку, актуалізує важливість аналізу інклюзивності всіх сторін суспільного життя, в тому числі, і освітнього простору. Концептуальними основами Інчхонської декларації «Інчхонська декларація: Освіта 2030: до інклюзивної та справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя для всіх» (Incheon Declaration: Education 2030: Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All)¹; Законів України «Про дошкільну освіту»², «Про освіту»³, «Про вищу освіту»⁴, «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»⁵; Концепції розвитку

¹ Incheon Declaration: Education 2030: Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233137> (дата звернення: 12.01.2022).

² Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

³ Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

⁴ Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

⁵ Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

інклюзивного навчання⁶; Постанов Кабінету Міністрів України (КМУ) «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»⁷ і «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти»⁸; Розпорядження КМУ «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року»⁹; Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки¹⁰; Проєкті «Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 роки»¹¹ передбачається підготовка у закладах вищої освіти (ЗВО) фахівців усіх рівнів та ланок управління з творчим мисленням, здатних до гармонійного розвитку особистості вихованців, їхнього фізичного і психічного здоров'я, формування ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самих себе та механізмів соціальної адаптації й творчого втілення в умовах інклюзивного середовища, в якому всі мають можливість висловити свою думку, бути почутим та брати участь у його життєдіяльності.

1. Значення підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі

Першим суспільним середовищем для дітей є заклад дошкільної освіти, який, на думку С. Шкарлета, «є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти – стартовою платформою особистісного розвитку дитини», робота якого має базуватися на ідеях

⁶ Концепція розвитку інклюзивного навчання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 12.01.2022).

⁷ Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

⁸ Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» від 10 квітня 2019 р. № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

⁹ Розпорядження КМУ «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

¹⁰ Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (дата звернення: 10.08.2022).

¹¹ Проєкт Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2022–2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-strategichni-napryami-rozvitku-inklyuzivnoi-osviti-do-2030-roku> (дата звернення: 10.08.2022).

«гуманістичної педагогіки, патріотичного та громадянського виховання та солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей дошкільного віку»¹² відповідно до міжнародних стандартів.

У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти зазначається про таке: «Дошкільна освіта як перша самоцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності»¹³.

В Україні поступово збільшується кількість дітей з ООП, які здобувають дошкільну освіту в ЗДО різних форм власності. За даними звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України впродовж 2019 року «кількість дітей з особливими освітніми потребами, що навчаються інклюзивно, збільшилась на 95% (з 2190 до 4278)»¹⁴, у 2020 році порівняно з попереднім навчальним роком кількість дітей зросла на 8,8%, у 2125 ЗДО організовано роботу 2957 інклюзивних груп, в яких здобували освіту 5064 дитини з ООП¹⁵. За офіційними даними МОН у 2020/2021 н. р. для дітей з ООП «дошкільного віку створено: 4 369 спеціальних групи у 1630 закладах дошкільної освіти, де 61 668 дітей здобувають дошкільну освіту; 3796 інклюзивних груп у 2 242 закладах, де виховуються 6 849 дітей»¹⁶. У зв'язку з воєнним станом в Україні кількість дітей, що потребують інклюзивного супроводження в наступні роки тільки збільшуватиметься. Тому нині є надзвичайно актуальним питання підготовки майбутніх педагогів ЗДО до роботи в умовах ІОС із врахуванням вимог

¹² Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 02.08.2021).

¹³ Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

¹⁴ Звіт про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2019 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2019-roci> (дата звернення: 19.07.2022).

¹⁵ Звіт про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2020 році. URL: <https://docs.dkt.ua/download/pdf/1095.21852.1> (дата звернення: 19.07.2022).

¹⁶ Міністерство освіти і науки України. Статистичні дані. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 19.07.2022).

універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень та прибудинкових територій закладів освіти.

Відповідно до Закону України «Про освіту» ІОС – це «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей»¹⁷.

У Національній економічній стратегії на період до 2030 року в частині «Дошкільна освіта» за стратегічною ціллю 1 «Створення інклюзивного, інноваційного та освіченого суспільства, в якому громадяни мають рівні права та можливості для розвитку свого таланту впродовж життя» визначається низка проблем розвитку та функціонування ЗДО в Україні, а саме: «мережа закладів дошкільної освіти неспроможна охопити всіх дітей дошкільного віку якісними та інклюзивними послугами, спостерігається перевищення планової наповнюваності груп у закладах дошкільної освіти, що функціонують; зміст дошкільної освіти є застарілим та потребує оновлення відповідно до потреб формування первинного соціального досвіду та позитивних якостей особистостей дітей»¹⁸ та ін.

Серед основних шляхів досягнення стратегічної цілі зазначається про покращення якості та доступності дошкільної освіти через:

- створення антидискримінаційного навчального контенту;
- сприяння прийняттю нової редакції Закону України «Про дошкільну освіту»¹⁹;
- затвердження «Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах дошкільної освіти»;
- затвердження типової програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників ЗДО;
- запровадження інституційного аудиту в ЗДО задля внутрішнього оцінювання освітніх і управлінських процесів на основі критеріїв якості дошкільної освіти; створення системи забезпечення якості дошкільної освіти та проведення об'єктивної оцінки якості дошкільної освіти України з використанням методики ECERS (Early Childhood Environment Rating Scale) (результати дослідження ECERS-3 є підставою для розроблення освітньої політики МОН на період дії правового режиму

¹⁷ Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

¹⁸ Національна економічна стратегія на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.08.2021).

¹⁹ Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

воєнного стану та для розбудови системи ЗДО в повоєнний час і прогнозування подальшої стратегії розвитку освіти в Україні з урахуванням культурологічних особливостей, національних традицій та світових тенденцій)²⁰;

– розбудову сучасного, безпечного, інклюзивного та комфортного освітнього середовища в ЗДО відповідно до програм двосторонньої міжнародної співпраці з країнами-членами ЄС, наприклад такими як: «Афлатун Інтернейшнл» (Нідерланди) – упровадження в освітній процес ЗДО основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку; фонд The LEGO Foundation – проект «Сприяння освіті», що передбачає зміну підходів до навчання та переорієнтацію освітнього процесу на ігрові й діяльнісні методи взаємодії з дитиною; Міністерство закордонних справ Фінляндії за фінансової підтримки Європейського Союзу – проект «Навчаємось Разом»; «Хуавеї Україна» в рамках корпоративної програми TECH4ALL – українськомовний додаток «Digital Inclusion» (URL: <https://dimobi.org.ua/ua>) з піктограмами для комунікації; National Erasmus+ Office in Ukraine & HERE team – eTwinning Plus, програми Європейської комісії, що розширює освітні можливості для вчителів та учнів, а також інших освітніх програм для студентів та педагогів таких, як Erasmus, Lingua, Socrates, eLearning, програм професійного навчання – Comett, Petra, Force, Eurotecnet, Leonardo Da Vinci та ін.).

У плані заходів на 2021 і 2022 роки в документі «Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» зазначається про необхідність забезпечення ЗДО методичними, діагностичними та матеріально-технічним засобами для створення та функціонування ІОС:

«1) розроблення програми підвищення кваліфікації або включення до діючих програм підвищення кваліфікації керівників/методистів закладів дошкільної освіти питання: роботи з діагностичним методиками та технічним обладнанням (базовий рівень), створення інклюзивного середовища, співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами;

2) здійснення підготовки фахівців центрів професійного розвитку разом з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів з питань роботи з діагностичним методиками та технічним обладнанням у закладах

²⁰ Сорочан М. Сучасні підходи до забезпечення якості освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захист в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму». Кам'янець-Подільський : Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2019. С. 381–383.

дошкільної освіти, створення інклюзивного середовища, співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами;

3) забезпечення інклюзивно-ресурсних центрів діагностичними засобами для роботи з дітьми дошкільного віку;

4) здійснення підвищення кваліфікації працівників інклюзивно-ресурсних центрів щодо роботи з діагностичними засобами для дітей дошкільного віку;

5) розроблення методичних рекомендацій щодо створення та функціонування інклюзивного середовища в закладах дошкільної освіти;

6) забезпечення закладів дошкільної освіти матеріально-технічним засобами для створення та функціонування інклюзивного середовища»²¹.

Аналіз нормативних документів дозволив нам дійти висновку про те, що система вищої освіти України нині динамічно розвивається на принципах академічної свободи, університетської автономії, доброчесності та інклюзивності. Принципами реалізації Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти є: «пріоритет захисту прав та свобод людини; недискримінація; індивідуальний підхід; різнобічність та комплексність заходів; системність та послідовність; забезпечення професійного підходу осіб, уповноважених на роботу із здобувачами освіти; підтримка сімей у вихованні та забезпеченні повноцінного розвитку дітей; співпраця між державними органами і громадськими організаціями; впровадження найкращих практик та методів освіти»²². У проєкті стратегії акцентується на необхідності реалізації права на освіту в ІОС, створенні у навчальних закладах комфортного і безпечного середовища для всіх здобувачів освіти, розроблення та використання для забезпечення освітніх потреб кожної особи матеріальних, дидактичних навчально-методичних ресурсів, підготовки кваліфікованих і вмотивованих фахівців та інших працівників, здатних забезпечувати освітні потреби кожної особи.

На необхідності створення в закладах освіти різних рівнів сучасного освітнього простору з урахуванням вимог інклюзивності, що включає не лише інфраструктуру, модернізоване освітнє середовище та навчальне обладнання, а й створення ІОС, універсального дизайну та

²¹ Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів на 2021 і 2022 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» від 4 серпня 2021 р. № 883-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2021-%D1%80#n12> (дата звернення: 12.02.2022).

²² Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2022-2032 роки». URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf> (дата звернення: 12.08.2022).

забезпечення розумного пристосування задля інтелектуального, культурного і професійного розвитку особистості, «формування якісного людського капіталу та згуртування суспільства для утвердження України як рівноправного члена європейської спільноти, розбудови ефективної інноваційної конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих стандартів якості життя», акцентується у розпорядженні КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки»²³ та «Стратегічній піраміді розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки»²⁴.

Аналіз літератури та власний педагогічний досвід дозволили нам дійти висновку, що у практиці роботи система дошкільної освіти України стикається з низкою труднощів, серед яких виокремимо наступні:

1) під час розширення меж інклюзивних освітніх програм, основною проблемою є забезпечення кожній дитині з ООП з раннього віку доступної та сприятливої для її нозології форми інтеграції;

2) недостатня готовність матеріально-технічного, програмно-методичного та кадрового забезпечення ЗДО для створення інклюзивного освітнього середовища;

3) проблеми максимального наближення різноманітних видів допомоги (медико-соціальної, психолого-педагогічної, корекційно-розвивальної) до місця проживання дитини, а також забезпечення батьків необхідною консультативною підтримкою;

4) не засвоєння загального освітнього стандарту дітьми з ООП у визначені терміни;

5) недостатня готовність майбутніх вихователів (професійна, психологічна, методична) до здійснення інклюзивного навчання, дефіцит професійних компетенцій для роботи в інклюзивному середовищі;

6) організація освітнього процесу в ЗДО на період дії правового режиму воєнного стану, в тому числі і робота з кадрами, зокрема підвищення кваліфікації, інформаційна й методична підтримка педагогів.

2. Аналіз умов підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі

Оскільки вихователь – це ключова постать, яка зреалізовує реформи в ЗДО, тому вважаємо, що особливо важливим є забезпечення їхньої

²³ Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» від 23 лютого 2022 року № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

²⁴ Стратегічна піраміда розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehichna.piramida-23.02.22.pdf> (дата звернення: 11.07.2022).

якісної педагогічної освіти і постійного професійного розвитку. Обов'язковою умовою для цього є імплементація професійних стандартів за професіями «Вихователь» та «Керівник закладу дошкільної освіти». Адже в них мають бути визначені ті компетентності, знання, вміння та ставлення, які повинен мати сучасний вихователь. У контексті нашого дослідження особливо важливим є затвердження плану пріоритетних дій Уряду, в якому зазначалося про необхідність «визначення мінімально необхідних вимог до змісту, кваліфікації та компетентностей вихователя та керівника закладу дошкільної освіти, оновлення посадових інструкцій, програм підготовки молодих фахівців відповідних спеціальностей, визначення траєкторії підвищення кваліфікації та професійного розвитку»²⁵.

Нова генерація вихователів має бути готовою до побудови освітнього простору в закладах дошкільної освіти на основі особистісно-діяльнісного, діалогічного, синектичного, синергетичного, інтегративного, акмеологічного, культурологічного та антропософічного підходів, про що зазначають у своїх дослідженнях Л. Артемова²⁶, О. Богініч²⁷, А. Богуш²⁸, Г. Беленька²⁹, Н. Гавриш³⁰, Л. Соловйова-Нікітіна³¹, Т. Степанова³². На думку вчених, це завбачує сформованість:

²⁵ План пріоритетних дій Уряду на 2021 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-zatverdzhennya-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2021-s240321> (дата звернення: 02.08.2021).

²⁶ Артемова Л. Пріоритети в підготовці педагогів дошкільного профілю. *Дошкільне виховання*. 2002. № 2. С. 7–9.

²⁷ Богініч О. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2008. Вип. 1. URL: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_ema_gazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/

²⁸ Богуш А. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. (специвипуск)* : матеріали Всеукр. науково-практ. конференції «Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктної парадигми освіти» 17–18 травня 2007 року. / за заг.ред. проф. В. І. Сипченка. Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3.

²⁹ Беленька Г. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : моногр.. К. : Світлич, 2006. 304 с.

³⁰ Гавриш Н. В. Болонські ініціативи професійної підготовки фахівців з дошкільної та початкової освіти. *Освіта Донбасу*. 2005. № 4. С. 5.

³¹ Соловйова-Нікітіна Л. Актуальні проблеми підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах трансформації вищої освіти в Україні. *Вісник № 137. Серія : Педагогічні науки*. 2016. С. 68–71.

³² Степанова Т. Трансформація змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX-XX століття). К.: Видавничий Дім «Слово», 2011.

– гуманістичних цінностей у майбутніх педагогів ЗДО (любов та повага до дітей; вміння визнавати їхню людську гідність; будувати взаємини на засадах партнерства, потреба і здатність надавати кваліфіковану допомогу в їхньому особистісному розвитку, пропагувати культуру демократії; готовність до створення нових цінностей і прийняття творчих рішень та ін.);

– особистісної зрілості;

– дитиноцентрованості;

– готовності до формування обов'язкових результатів навчання та необхідних компетентностей у вихованців ЗДО «за такими освітніми напрямами: особистість дитини, дитина в сенсорно-пізнавальному просторі, дитина в природному довкіллі, гра дитини, дитина в соціумі, мовлення дитини, дитина у світі мистецтва»^{33, 34};

– забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою;

– практичних умінь створювати відповідне означеним цінностям універсальне освітнє середовище, в тому числі інклюзивно спрямоване.

Формування і розвиток означених цінностей має бути сформованим у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів у педагогічних ЗВО. Підготовка майбутніх педагогів дошкільної освіти розглядається науковцями (Г. Беленька, О. Богінч, З. Борисова та ін.³⁵; Т. Поніманська³⁶, С. Слюсарук-Літвін³⁷ та ін.) як багатофакторна структура, основне завдання якої полягає в набутті кожним студентом особистісного смислу професійної діяльності, формуванні фахової майстерності, систематично зростаючому інтересові до роботи з батьками та вихованцями ЗДО, а також розвитку успішності в діяльності. Як зазначає Л. Зданевич, «професійна підготовка майбутнього

³³ Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

³⁴ Сорочан М. Освітній напрям «Дитина в соціумі» як важлива новація в державному стандарті дошкільної освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти»: зб. наук. пр. Хмельницький : Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2021. С. 269–272.

³⁵ Беленька Г., Борисова З., Машовець М. та ін. Підготовка вихователів до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : моногр. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

³⁶ Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

³⁷ Слюсарук-Літвін С. Готовність майбутніх вихователів до педагогічної діяльності як результат професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. С. 162–166. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.35>.

вихователя – це спеціально організований освітній процес, спрямований на формування в майбутніх фахівців високого рівня готовності до ефективного здійснення професійної діяльності в галузі дошкільної освіти»³⁸.

Загалом у педагогічній науці та практиці, приділено значну увагу питаннями професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до різних видів діяльності.

Для прикладу, С. Гаврилук характеризує професійну підготовку майбутніх вихователів до педагогічної творчості, як «багатоаспектний, цілеспрямований, довготривалий процес особистісного професійного становлення творчої індивідуальності педагога, готового до майбутньої інноваційної діяльності в умовах сучасного ЗДО»³⁹.

Л. Іщенко підготовку майбутніх педагогів ЗДО до формування творчої індивідуальності старших дошкільників визначає «як цілісний методологічно обґрунтований, цілеспрямований процес, який відбувається у межах загальної професійно-педагогічної підготовки за напрямом «Дошкільна освіта»; включає сформовані особистісні якості, професійну спрямованість, теоретичні і методичні знання, навички і вміння для виконання майбутньої професійної діяльності; характеризується сукупністю взаємопов'язаних компонентів: мотиваційного, когнітивного, практично-діяльнісного, рефлексивного»⁴⁰.

В. Ляпунова професійну підготовку вихователів до формування толерантності розглядає як «цілеспрямований процес формування системи загальних і спеціальних психолого-педагогічних і культурологічних знань, умінь, навичок, здібностей, які мають поєднуватися з високорозвиненими особистісними і професійними якостями, що забезпечують оптимальні результати діяльності за визначеним напрямом»⁴¹.

І. Прокопенко, О. Мкртчян, аналізуючи сучасні дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів у педагогічній

³⁸ Зданевич Л. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Житомир, 2014. 44 с.

³⁹ Гаврилук С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості : дис... д-ра пед. наук. Умань, 2016. 453 с

⁴⁰ Іщенко Л. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників : дис... доктора. пед. наук. Черкаси, 2016. 453 с.

⁴¹ Ляпунова В. Структурування змісту професійної підготовки вихователів до формування толерантності у дітей дошкільного віку. Педагогічні науки. 2016. Вип. 135. С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_27.

теорії та практиці, доходять висновку, що «поняття «підготовка майбутніх вихователів» доцільно розглядати як цілісний освітній процес, спрямований на формування здатності майбутніх вихователів до набуття знань, фахових умінь, професійного мислення, розвиток особистісних якостей, що стимулюватимуть їхній саморозвиток та самовдосконалення в майбутній професійній діяльності»⁴².

Підготовку майбутніх вихователів до розвитку емоційної сфери дітей Н. Трофаїла визначає «як цілеспрямований процес у межах загальної професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, спрямований на формування теоретичних та методичних знань і вмінь, необхідних задля ефективної взаємодії з дітьми дошкільного віку з метою розвитку їхньої емоційної сфери та профілактики емоційного неблагополуччя»⁴³.

В. Чайка, досліджуючи психолого-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти до саморегуляції професійної діяльності в процесі навчання у ЗВО, доходить висновку про те, що «професійна підготовка майбутніх вихователів постає не тільки як процес спеціально стимульованого й активного навчального пізнання, що спрямоване й особистісно орієнтоване на досягнення сутності і способів реалізації функцій подальшої педагогічної діяльності, а і як засіб її самоорганізації, саморегуляції і самовдосконалення»⁴⁴.

Р. Куліш на основі аналізу авторських трактувань означеного поняття виділяє «основні позиції, що визначають сутність професійно-педагогічної підготовки: професійна підготовка – це система змістових і організаційних заходів; професійно-педагогічна підготовка не може бути обмежена лише формуванням знань, умінь, навичок, а й має бути зорієнтована на особистісний розвиток студента; мета і кінцевий результат професійно-педагогічної підготовки є формування готовності студентів до виконання майбутньої професійної діяльності»⁴⁵.

⁴² Прокопенко І., Мкртічян О. Сучасні дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів у педагогічній теорії та практиці. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2019. Вип. 61. С. 146–156.

⁴³ Трофаїла Н. Підготовка майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку: автореф. дис. ... канд пед. наук : 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Одеса, 2019. 22 с.

⁴⁴ Чайка В. Психолого-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти до саморегуляції професійної діяльності в процесі навчання у закладах вищої освіти. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна моногр.. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 240 с.

⁴⁵ Куліш Р. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Випуск 1.45 (106). С. 73–77.

Схожої думки дотримується Ю. Котелянець, яка, досліджуючи підготовку майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення, визначає професійну підготовку як «сформованість особистісних якостей у майбутніх вихователів, професійно-спрямованих і креативно-мовленнєвих знань, умінь і навичок, що дозволяють їм проєктувати та організовувати ефективну креативно-мовленнєву діяльність з дітьми дошкільного віку»⁴⁶. На актуальності професійної підготовки майбутніх педагогів до роботи в ІОС через формування у них «професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей, умінь та компетенцій»⁴⁷ наголошує І. Садова, визначаючи професійно-ціннісні орієнтації як «спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності за дітей»⁴⁸.

В останні роки зросло число педагогічних та психологічних досліджень, у яких підготовка в ЗДО розглядається в контексті проблеми реформування системи дошкільної освіти, в дослідженнях Т. Жаровцевої⁴⁹; А. Колупаєвої, О. Таранченко⁵⁰; Н. Мельник⁵¹; Т. Танько⁵² та ін. розкрито зміст, етапи підготовки та розглянуто різні моделі реалізації інклюзивної освіти в ЗДО. Основні засади підготовки висококваліфікованих фахівців для інклюзивного навчання закладено в постанові КМУ «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти»⁵³. Проте і нині

⁴⁶ Котелянець Ю. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей дошкільного віку. Освіта дорослих теорія досвід перспективи. 17(1):40-48. DOI: 10.35387/od.1(17).2020.40-48.

⁴⁷ Садова І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. URL: <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/014-45.pdf> (дата звернення: 15.04.2021).

⁴⁸ Там само.

⁴⁹ Жаровцева Т. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : монографія. Одеса : ПНЦ АПН України ; СВД М. П. Черкасов, 2006. 367 с.

⁵⁰ Колупаєва А., Таранченко О. Інклюзивна освіта: від основ до практики : моногр.. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

⁵¹ Мельник Н. Правове забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного віку. URL: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post87.html> (дата звернення: 15.04.2021).

⁵² Танько Т. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис. ... доктора пед. наук. Х., 2004. 41 с.

⁵³ Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.11.2021).

рішення цього питання виявляється недостатньо забезпеченим як організаційно, так і методично. На цьому акцентує увагу Г. Косарева⁵⁴, зазначаючи, що проблема підготовки фахівців ЗДО до роботи в інклюзивному середовищі нині є досить актуальною, оскільки вихователі не повністю усвідомлюють її сутність, проте недостатньо володіють відповідними знаннями й уміннями.

Оскільки ще на перших етапах упровадження інклюзивного навчання у вихователів виник страх перед невідомістю, професійна невпевненість, небажання змінюватися, психологічна неготовність до роботи з дітьми з ООП.

Інклюзія, як ідея і діяльність, звертає інтерес багатьох учених до проблем інклюзивного навчання, яке є одним з перспективних напрямів науково-педагогічного пошуку та інноваційної педагогічної практики. Так, Н. Агаркова, аналізуючи зміст та особливості підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми з ООП, визначає її «як багатогранну, особистісно-орієнтовану професійну характеристику, що відбиває знання та навички, а також ціннісні орієнтації, що дозволяють успішно здійснювати педагогічну діяльність у взаємодії із дітьми з типовим розвитком і дітьми з обмеженими можливостями здоров'я у просторі освітньої організації»⁵⁵.

У контексті нашого дослідження важливою є думка І. Кузави, М. Ярмолюк про те, що вихователі, які працюватимуть в умовах інклюзивної освіти, «повинні володіти відповідними предметними, психолого-педагогічними та методичними знаннями, уміннями та навичками з корекційної педагогіки і психології, які забезпечать можливості кваліфікованого навчання та виховання дітей із різним рівнем психофізичного розвитку»⁵⁶.

Такої ж думки дотримуються Г. Беленька та інші, зазначаючи, що найважливіше, чого повинні навчитися вихователі ЗДО, – «це

⁵⁴ Косарева Г. Підготовка майбутніх вихователів до впровадження інклюзивних форм навчання в освітню практику. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Зб. наук. пр. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2014. Вип. 9(52). С. 87–90. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_29.

⁵⁵ Агаркова Н. Підготовка майбутніх вихователів та вчителів початкових класів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, *Social Work and Education*, Vol. 6, № 1., pp. 70–79. DOI: 10.25128/2520-6230.19.1.7.

⁵⁶ Кузава І., Ярмолюк М. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної освіти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ IV. *Спеціальна педагогіка та соціальна робота*. 2 (304), Т. 2. 2016. С. 75–81.

працювати з дітьми з різними можливостями до навчання і враховувати це різноманіття у своєму педагогічному підході до кожного»⁵⁷.

Л. Левченко, аналізуючи інклюзивні тенденції сучасної спеціальної освіти в ЗДО, акцентує на тому, що у процесі підготовки «педагогів до професійної діяльності особлива увага повинна приділятися безпосередньо інформаційній обізнаності та психологічній готовності до включення дитини з освітніми потребами в загальноосвітні заклади»⁵⁸.

Здійснений аналіз літератури дозволив нам дійти висновку, що впровадження інклюзивного навчання, забезпечення адаптивності освітнього середовища і якості освітнього процесу в ЗДО безпосередньо детермінуються підготовкою (формуванням готовності) вихователів до формування «здатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей у найбільш оптимальній для кожної дитини формі»⁵⁹.

Уважаємо, що професійна діяльність майбутніх вихователів в умовах інклюзивного навчання не означає механічного підсумовування професійних завдань, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей зі спеціальності, визначених стандартом вищої освіти, набутих під час навчання у педагогічних ЗВО. Інклюзивний освітній простір і сучасне освітнє середовище передбачають пошук шляхів вирішення важливого і складного завдання підготовки майбутніх вихователів до нового синтетичного виду професійної діяльності, формування принципово нової інклюзивної педагогічної готовності та компетентності, що дозволить вирішувати не тільки освітні (академічні) завдання формування знань, умінь і навичок у здобувачів освіти, а й забезпечувати їхній соціальний розвиток, соціалізацію, соціальну адаптацію та інтеграцію.

Така інклюзивна готовність вихователя може стати основою формування нового професійно-педагогічного мислення й інклюзивної компетентності. Це передбачає визначення напрямів, змісту, а також умов формування нових додаткових компетентностей, не передбачених (або сформульованих в загальному вигляді) в Стандарті вищої освіти України підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти – бакалавра – з галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Основним періодом вирішення поставленого завдання є період навчання у педагогічному ЗВО, під час якого закладається фундамент професійного мислення, професійної готовності, компетентності,

⁵⁷ Беленька Г., Борисова З., Машовець М. та ін. Підготовка вихователів до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

⁵⁸ Левченко Л. Інклюзивні тенденції сучасної спеціальної освіти в дошкільному навчальному закладі. *Наука і освіта*, № 8 2015. С. 75–79.

⁵⁹ Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

професійної педагогічної культури. Виходячи з вищезазначеного, наразі актуальною і своєчасною є проблема формування та діагностики рівня готовності майбутніх вихователів до інклюзивного навчання, результати якої дадуть змогу розкрити перспективи для розроблення відповідних ефективних заходів щодо підвищення якості їх професійної підготовки до роботи в умовах ІОС.

АНОТАЦІЯ

Організація інклюзивного навчання та забезпечення інтеграції дітей в освітній процес ЗДО значною мірою залежить від кваліфікації кадрів.

Професійна підготовка майбутніх педагогів ЗДО, в першу чергу, має відповідати сьогочасним вимогам, адже це найперша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості дітей.

Упровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти потребує внесення змін в освітній процес підготовки майбутніх вихователів у педагогічних закладах вищої освіти. Насамперед, підготовка до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання в ЗДО передбачає не лише передачу знань, умінь і навичок від викладача до студента, а й формування у майбутніх фахівців інклюзивної компетентності.

Отже, провідним завданням стає підготовка майбутніх вихователів до модернізації системи освіти України шляхом упровадження інноваційних моделей реалізації інклюзивного навчання майбутніми педагогами закладу дошкільної освіти.

Нині в умовах воєнних дій вагомість освітньої тенденції обґрунтована тим, що зростає потреба в підготовці фахівців підготовлених до психологічної, методичної й інформаційної підтримки, які здатні самостійно створювати та зреалізовувати можливі напрями розвитку всіх учасників освітнього процесу системи дошкільної освіти в безпечному інклюзивному середовищі. А також здатних до розбудови дошкільної освіти в повоєнний час, прогнозування подальшої стратегії розвитку освіти в Україні з урахуванням національних традицій, культурологічних особливостей, тенденцій спільної роботи з усіма учасниками освітнього процесу відповідно до методичних рекомендацій МОН і провідних міжнародних організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Incheon Declaration: Education 2030: Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233137> (дата звернення: 12.01.2022).

2. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

3. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

5. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

6. Концепція розвитку інклюзивного навчання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 12.01.2022).

7. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

8. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» від 10 квітня 2019 р. № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

9. Розпорядження КМУ «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

10. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (дата звернення: 10.08.2022).

11. Проект Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2022–2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-strategichni-napryami-rozvitku-inklyuzivnoyi-osviti-do-2030-roku> (дата звернення: 10.08.2022).

12. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 02.08.2021).

13. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12#Text> (дата звернення: 05.04.2021).

14. Звіт про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2019 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2019-roci> (дата звернення: 19.07.2022).

15. Звіт про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2020 році. URL: <https://docs.dtkr.ua/download/pdf/1095.21852.1> (дата звернення: 19.07.2022).

16. Міністерство освіти і науки України. Статистичні дані. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 19.07.2022).

17. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.08.2021).

18. Сорочан М. Сучасні підходи до забезпечення якості освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захист в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму». Кам'янець-Подільський : Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2019. С. 381–383.

19. Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів на 2021 і 2022 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» від 4 серпня 2021 р. № 883-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883-2021-%D1%80#n12> (дата звернення: 12.02.2022).

20. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2022–2032 роки». URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiya-inklyuziya.pdf> (дата звернення: 12.08.2022).

21. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» від 23 лютого 2022 року №286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2022).

22. Стратегічна піраміда розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehichna.piramida-23.02.22.pdf> (дата звернення: 11.07.2022).

23. План пріоритетних дій Уряду на 2021 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2021-s240321> (дата звернення: 02.08.2021).

24. Артемова Л. Пріоритети в підготовці педагогів дошкільного профілю. *Дошкільне виховання*. 2002. № 2. С. 7–9.

25. Богініч О. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2008. Вип. 1. URL: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9

26. Богуш А. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. (спецвипуск): Матеріали Всеукр. науково-практ. конференції «Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктної парадигми освіти» 17–18 травня 2007 року. / За заг.ред. проф. В. І. Сипченка. Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3.

27. Беленька Г. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : моногр.. К. : Світич, 2006. 304 с.

28. Гавриш Н. Болонські ініціативи професійної підготовки фахівців з дошкільної та початкової освіти. *Освіта Донбасу*. 2005. № 4. С. 5.

29. Соловійова-Нікітіна Л. Актуальні проблеми підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах трансформації вищої освіти в Україні. *Вісник №137. Серія : Педагогічні науки*. 2016. С. 68–71.

30. Степанова Т. Трансформація змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX–XX століття). К. : Видавничий Дім «Слово», 2011.

31. Сорочан М. Освітній напрям «Дитина в соціумі» як важлива новація в державному стандарті дошкільної освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*» : зб. наук. пр. Хмельницький : Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2021. С. 269–272.

32. Беленька Г., Борисова З., Машовець М. та ін. Підготовка вихователів до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : моногр. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

33. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

34. Слюсарук-Літвін С. Готовність майбутніх вихователів до педагогічної діяльності як результат професійної підготовки *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. С. 162–166. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.35>.

35. Зданевич Л. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Житомир, 2014. 44 с.

36. Гаврилюк С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості : дис... д-ра пед. наук. Умань, 2016. 453 с.

37. Іщенко Л. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників : дис... доктора. пед. наук. Черкаси, 2016. 453 с.

38. Ляпунова В. Структурування змісту професійної підготовки вихователів до формування толерантності у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2016. Вип. 135. С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_27.

39. Прокопенко І., Мкртічян О. Сучасні дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів у педагогічній теорії та практиці. Збірник наукових праць «*Педагогіка та психологія*». Харків, 2019. Вип. 61. С. 146–156.

40. Трофайла Н. Підготовка майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку : автореф. дис. ... канд пед. наук : 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Одеса, 2019. 22 с.

41. Чайка В. Психолого-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти до саморегуляції професійної діяльності в процесі навчання у закладах вищої освіти. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна моногр.. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 240 с.

42. Куліш Р. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Випуск 1.45 (106). С. 73-77.

43. Котелянець Ю. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей дошкільного віку. *Освіта дорослих теорія досвід перспективи*. 17(1):40–48. DOI: 10.35387/od.1(17).2020.40-48.

44. Садова І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. URL: <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/014-45.pdf> (дата звернення: 15.04.2021).

45. Жаровцева Т. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : моногр.. Одеса : ПНЦ АПН України ; СВД М. П. Черкасов, 2006. 367 с.

46. Колупаєва А., Таранченко О. Інклюзивна освіта: від основ до практики : моногр.. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

47. Мельник Н. Правове забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного віку. URL: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post87.html> (дата звернення: 15.04.2021).

48. Танько Т. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис.... доктора пед. наук. Х., 2004. 41 с.

49. Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.11.2021).

50. Косарева Г. Підготовка майбутніх вихователів до впровадження інклюзивних форм навчання в освітню практику. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : Зб. наук. пр. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2014. Вип. 9(52). С. 87–90. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_29.

51. Агаркова Н. Підготовка майбутніх вихователів та вчителів початкових класів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, *Social Work and Education*, Vol. 6, № 1, pp. 70–79. DOI: 10.25128/2520-6230.19.1.7.

52. Кузава І., Ярмолюк М. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної освіти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ IV. Спеціальна педагогіка та соціальна робота. 2 (304), Т. 2. 2016. С. 75–81.

53. Левченко Л. Інклюзивні тенденції сучасної спеціальної освіти в дошкільному навчальному закладі. *Наука і освіта*. 2015. № 8. С. 75–79.

Information about the author:

Shevchenko Liudmyla Stanislavivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor at the Department of Innovative

and Information Technologies

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

32, Ostrozhsky str., Vinnitsia, 21001, Ukraine

Sorochan Maryna Petrivna,

Postgraduate Student at the Department

of Innovative and Information Technologies

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

32, Ostrozhsky str., Vinnitsia, 21001, Ukraine